

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2004-2005

22 oktober 2004

BELEIDSNOTA

Inburgering

2004-2009

ingediend door de heer Marino Keulen,
Vlaams minister van Binnenlands Bestuur, Stedenbeleid,
Wonen en Inburgering

Met deze beleidsnota wordt voor de periode 2004-2009 een meer concrete uitwerking gegeven aan de basisopties in het regeerakkoord. Een beleidsnota geeft de grote strategische keuzen en opties van het beleid voor de duur van de regeerperiode weer. De nota is de weergave van de visie van de functioneel bevoegde minister en vormt de basis van een debat in het Vlaams Parlement. In voorkomend geval zullen de uitvoeringsmaatregelen, daar waar nodig, ter goedkeuring aan de Vlaamse Regering of het Vlaams Parlement worden voorgelegd

INHOUD

	Blz.
Voorwoord - de trendbreuk in het regeerakkoord	5
1. Inburgering moet efficiënter & doeltreffender	8
1.1. Het inburgeringstraject	8
1.1.1. Het primaire traject	8
1.1.1.1. Rechten én plichten	8
1.1.1.2. Maatschappelijke oriëntatie, met nadruk op waarden en normen.....	10
1.1.1.3. Huizen van het Nederlands: Nederlands Tweede Taal (NT2)	11
1.1.1.4. De loopbaanoriëntatie.....	12
1.1.1.5. Sanctionering	13
1.1.1.6. De rol van de lokale besturen	14
1.1.2. Het secundaire traject	14
1.2. Specifieke aandacht voor minderjarigen	14
1.3. Inburgeringsbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest	15
2. Managen van diversiteit.....	15
2.1. Actief burgerschap: participatie en emancipatie	15
2.2. Diversiteitssector	16
2.3. Overlast: bestrijden en voorkomen	17
2.4. Empowerment.....	18
2.5. Trekkende bevolkingsgroepen	18
2.5.1. Woonwagengewoners: Voyageurs en Zigeuners	18
2.5.2. Trekkende beroepsgroepen	19
2.6. Het beleid met betrekking tot mensen zonder wettig verblijfsstatuut die wegens hun noodsituatie om opvang of bijstand vragen.....	19
3. Samenleven in diversiteit	20
3.1. Onderwijs.....	20
3.2. Tewerkstelling en ondernemen	21
3.3. Huisvesting	21
3.4. Stedenbeleid	22
3.5. Welzijn: de samenlevingsopbouw	22
3.6. Media.....	23
3.7. Het verenigingsleven	23
4. De samenwerking met andere bevoegdheidsniveaus	24
Slotbeschouwing	24

Voorwoord

De internationale politieke ontwikkelingen en de globalisering die kenmerkend zijn voor de afgelopen decennia hebben verscheidene soorten migratiestromen (asielzoekers/vluchtelingen, arbeidsmigratie, gezinshereniging,...) op gang gebracht en de Vlaamse bevolkingssamenstelling danig gewijzigd. De Vlaamse steden en gemeenten komen hierdoor steeds meer in aanraking met nieuwe culturen, tradities, levensbeschouwingen, geloofsovertuigingen en maatschappijvisies, waardoor het dagdagelijkse leven van de oorspronkelijke inwoners van bepaalde wijken ingrijpend werd beïnvloed. Ook de aard van de migratie blijft aan verandering onderhevig. Vandaag leven in onze steden en gemeenten mensen die afkomstig zijn uit alle hoeken van de wereld. De Vlaamse samenleving anno 2004 wordt gekenmerkt door diversiteit. Dit is een onmiskenbaar en onomkeerbaar feit. Diversiteit is een realiteit die flexibiliteit vereist van alle Vlamingen, of deze nu “oud” of “nieuw” zijn. De diverse samenleving vergt een actief optreden van de (Vlaamse) overheden, op alle bestuursniveaus. De uitdagingen zijn immers groot. De aanwezigheid van talrijke mensen met diverse achtergrond betekent niet alleen een verrijking van de Vlaamse samenleving, ze stelt de sociale samenhang ook op de proef.

In haar regeerakkoord engageert de Vlaamse regering zich om hard te werken aan een Vlaanderen waarin alle mensen kunnen samen-leven in diversiteit, ongeacht hun achtergrond, op grond van gelijkwaardigheid en een actief, gedeeld burgerschap. Het einddoel is de actieve participatie van éénieder aan de Vlaamse samenleving en het bekomen van een voldoende sociale samenhang binnen die samenleving, om individuele personen maximaal kansen te geven. Dat wil zeggen dat iedereen, ongeacht zijn of haar herkomst, kansen moet krijgen om zich te ontplooien in een samenleving die hiervoor enerzijds de ruimte creëert en anderzijds zorgt voor een gemeenschappelijke basis van waarden en normen. Het wil ook zeggen dat iedereen, ongeacht zijn herkomst, respect dient op te brengen voor die gemeenschappelijke waarden en normen en zelf zijn individuele verantwoordelijkheid dient op te nemen als actief burger. Hierbij stappen we af van het cultuurrelativisme en het groepsdenken, en evolueren we naar een open, diverse en moderne maatschappij. De tijdsgeschiedenis van de monoculturen is immers voorbij. Wij willen één samenleving met ruimte voor verschillen en wensen af te stappen van het denken in ‘wij’ en ‘zij’.

We willen niet kiezen voor een samenleving waarin verschillende gemeenschappen gewoonweg “naast elkaar” leven. We kiezen noch voor het ‘uitsluiten’ van mensen uit de Vlaamse samenleving, noch voor het ‘opsluiten’ van mensen in hun cultuur. Nochtans is dit vandaag soms het geval en dreigt het gevaar van segregatie en toenemende wrevel en onbegrip. We willen en mogen ons daarbij niet neerleggen. Het nieuwe Inburgeringsbeleid gaat daarom uit van de doelstelling van één samenleving (de Vlaamse), waar individuen met diverse achtergronden “met elkaar” kunnen leven. We willen komen tot een sociale cohesie waarbij éénieders eigenheid en culturele identiteit blijft voortbestaan, maar waarbij de gangbare waarden, normen en regels van onze democratische rechtstaat, de hoeksteen van de Vlaamse samenleving blijven vormen. De Vlaamse regering acht het dus van belang dat allochtone Vlamingen hun culturele en religieuze waarden niet opgeven, maar deze juist als een meerwaarde integreren in de Vlaamse samenleving. Het respecteren van diversiteit ligt besloten in de fundamentele waarden die aan de basis liggen van de Vlaamse samenleving: zoals de gelijkwaardigheid van alle mensen, de scheiding van kerk en staat, de vrijheid van meningsuiting.

Deze waarden vormen meteen ook de grenzen aan de diversiteit: het samen-leven in diversiteit is enkel mogelijk indien elke burger deze waarden aanvaardt, in acht neemt en mee uitdraagt. Enkel dan komen we tot een open en verdraagzame samenleving waarin elk individu ruimte en (start)kansen krijgt om zijn eigen leven in te vullen.

Hoewel er nog veel werk voor de boeg is, stelt de Vlaamse regering vast dat we te maken hebben met een ongunstig maatschappelijk klimaat: de Inburgering van een aantal allochtone Vlamingen is immers nog niet geslaagd en bij vele allochtonen en autochtonen is het geduld bijna op. Meer en meer hebben we te maken met een radicalisering bij zowel de autochtone als de allochtone Vlamingen, terwijl er juist nu meer dan ooit gewerkt moet worden aan gezamenlijke antwoorden en oplossingen op de maatschappelijke vraagstukken die zich stellen. De Vlaamse regering kan en zal zich hierbij niet neerleggen en wil met het Inburgeringsbeleid het tij keren.

De trendbreuk in het regeerakkoord

Voor het eerst is een Vlaamse minister “functioneel bevoegd” voor Inburgering. De notie ‘Inburgering’ omvat tevens het geheel van het beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden. Daaronder vallen bijgevolg ook die aangelegenheden die in de vorige legislaturen werden aangeduid met de termen ‘integratiebeleid’ en/of ‘minderhedenbeleid’. De voornaamste instrumenten van het Inburgeringsbeleid, bestaande uit het inburgeringsbeleid sensu stricto enerzijds en het etnisch-cultureel minderhedenbeleid anderzijds, zijn nu samengebracht bij één functioneel bevoegde minister.

Daarnaast is de minister van Inburgering tevens “coördinerend bevoegd” voor het ‘samenleven in diversiteit’. Het gelijknamige hoofdstuk in het regeerakkoord bevat doelstellingen en voorstellen die betrekking hebben op vrijwel alle beleidsdomeinen. In het regeerakkoord wordt echter niet geopteerd voor een apart departement om al deze uitdagingen aan te gaan. Daarentegen wordt de verantwoordelijkheid benadrukt van alle ministers om op hun domein hun verantwoordelijkheid op te nemen om het ‘samenleven in diversiteit’ waar te maken. Dit wil zeggen dat alle Vlaamse ministers zich engageren, voor wat betreft hun beleidsdomeinen, om een “inclusief beleid” te voeren waarbij ze hun beleid ook spontaan zullen doortrekken ten aanzien van alle (allochtone) Vlamingen. Bij het vaststellen van bijzondere raakvlakken met het Inburgeringsbeleid zullen deze ministers tevens overleg plegen met de minister bevoegd voor inburgering, wiens taak het is om er mee op toe te zien dat de verschillende beleidsacties een coherent geheel vormen en blijven vormen.

Het inburgeringsbeleid is niet (meer) vrijblijvend, het is een dwingende uitnodiging aan elkeen om actief aan de Vlaamse samenleving te participeren. Daarenboven mag men bij de analyse van samenlevingsproblemen, die ontstaan door het ‘samenleven in diversiteit’, geen taboes meer hanteren. Met deze trendbreuk wil de Vlaamse regering een aantal reële samenlevingsproblemen benoemen en aanpakken, en dit op zowat alle beleidsdomeinen. De uitvoering van het regeerakkoord vereist daarom een trendbreuk van het beleid en in het politieke debat.

De allochtone Vlaming mag niet louter behandeld worden als een kansarme of achtergestelde die geholpen moet worden. We moeten integendeel uitgaan van een “emancipatorisch model”, waarbij benadrukt wordt dat elke burger wordt aangesproken op zijn/haar individuele

verantwoordelijkheid als medeburger. Enerzijds kan het niet zijn dat mensen minder (start)kansen bekomen omdat ze een verschillende achtergrond hebben. Anderzijds kan het evenmin dat mensen zich ten gevolge daarvan wegstoppen achter een groepsidentiteit om bepaalde verantwoordelijkheden te ontlopen. Het regeerakkoord heeft als duidelijke doelstelling de zelfredzaamheid bij alle mensen (autochtoon of allochtoon) te verhogen, waarbij iedereen zo snel als mogelijk dient aan te sluiten bij de Vlaamse samenleving, in de eerste plaats door inschakeling op de arbeidsmarkt.

Samen moeten we streven naar een “actief en gedeeld burgerschap”. *Gedeeld* burgerschap gaat om gemeenschappelijke waarden en normen die een open, verdraagzame en democratische samenleving kenmerken en die door iedereen, ongeacht zijn/haar herkomst, dienen erkend, gerespecteerd en uitgedragen te worden. Respect voor de gelijkwaardigheid van ieder mens, de scheiding van kerk en staat, de gelijkheid tussen man en vrouw, de vrije partnerkeuze, de bescherming van éénieders fysieke integriteit, enz., moeten voor een goede fundering van het samenleven in diversiteit zorgen.

We moeten er juist zorg voor dragen dat allochtone Vlamingen, zowel nieuw- als oudkomers, volwaardig aan de Vlaamse samenleving kunnen participeren, ongeacht hun afkomst, geslacht, huidskleur of geloofsovertuiging. Inburgeren is dus met andere woorden *actief* burger zijn. Mensen moeten de kans krijgen om zich in te burgeren, maar zij dienen zelf eerst de individuele verantwoordelijkheid op zich te nemen om dit te willen bereiken.

De Vlaamse regering zal tevens die samenlevingsproblemen aanpakken die kunnen ontstaan door het samenleven van mensen van diverse herkomst. Dit komt met andere woorden neer op het “managen van de diversiteit” in de Vlaamse samenleving en dit aan de hand van algemene maatregelen waar mogelijk en door specifieke maatregelen waar noodzakelijk.

We willen de accenten die in het nieuwe beleid worden gelegd ook tot uiting brengen in de benaming van de belangrijkste instrumenten van het Inburgeringsbeleid. De onthaalbureaus, waar tot op heden de nieuwkomers worden georiënteerd naar hun aansluiting bij de Vlaamse samenleving, vormen immers het kloppend hart van het inburgeringsbeleid. Deze diensten brengen namelijk de noden aan maatschappelijke oriëntatie, taalopleiding en arbeidsmarktbegeleiding mee in kaart. Gezien de trendbreuk die we beogen met het nieuwe inburgeringsbeleid, opteren we ervoor om de naamgeving van deze onthaalbureaus te wijzigen in “*inburgeringsdiensten*”. Bij het managen van de diversiteit in de Vlaamse samenleving speelt de huidige integratiesector de hoofdrol. De integratiesector vormt een belangrijke schakel voor het aanpakken van die samenlevingsproblemen die kunnen ontstaan door de bestaande diversiteit in de Vlaamse samenleving. De integratiesector moet juist deze problemen aanpakken. Ze staat in voor het beheren van de bestaande diversiteit in de Vlaamse samenleving en dit ten aanzien van alle burgers, of ze nu van allochtone of autochtone afkomst zijn. Om die reden opteren we om het integratiebeleid/etnisch-cultureel minderhedenbeleid om te vormen tot een “diversiteitsbeleid”. In navolging daarvan wensen we de naamgeving van de integratiesector te wijzigen in de “diversiteitssector”.

1. Inburgering moet efficiënter & doeltreffender

De weg die de vorige regering met inburgering voor nieuwkomers heeft ingeslagen, vormt een belangrijke hefboom voor het opbouwen van een leefbare samenleving in diversiteit. Het “recht op en de plicht tot” inburgering, die het inburgeringsdecreet voorziet, is een eerste uitnodiging aan de nieuwkomer om zijn rol als “actief burger” op te nemen. Daarmee werd voor het eerst een aanzet gegeven tot een niet-vrijblijvend inburgeringsbeleid. Van de nieuwkomer wordt er zodoende verwacht om er alles aan te doen om zelfredzaam te zijn, terwijl de Vlaamse overheid op haar beurt haar verantwoordelijkheid neemt, door het verstrekken van de vereiste startkansen om op die manier een nieuw leven in een andere samenleving aan te vangen. Het is tegelijk de plicht van de nieuwkomer om actief aan deze samenleving deel te nemen, door er de vereiste inspanningen voor te leveren, de taal en omgangsvormen van de ontvangende samenleving te leren kennen en te respecteren. Men dient nu de ingegane weg verder te bewandelen, want de eisen die we aan zowel de nieuwkomers, als aan de Vlaamse samenleving stellen, moeten scherper. Het is niet meer dan logisch dat een nieuwe Vlaming die zich een toekomst in Vlaanderen wil opbouwen, zich daartoe voorbereidt en zich oriënteert op de Vlaamse samenleving. Het verplichtend karakter van het inburgeringsbeleid heeft dus wel degelijk een “emancipatorische doelstelling”: men streeft juist naar het op eigen benen staan en het benutten van de eigen kennis en talenten van allochtone Vlamingen, waarbij men zijn vaardigheden ten volle dient te benutten.

1.1. Het inburgeringstraject

Het inburgeringstraject bestaat uit een primair en een secundair gedeelte. Het primaire inburgeringstraject beoogt een grotere zelfredzaamheid, waarmee de betrokkene in staat dient te zijn, actief zijn levensloopbaan uit te bouwen. Hiertoe dient deze voldoende de Nederlandse taal te beheersen en de waarden en normen van onze samenleving te begrijpen, te aanvaarden en mee uit te dragen.

Het secundaire inburgeringstraject beoogt een volwaardige participatie aan de Vlaamse samenleving en biedt aan deze personen een vervolgtraject aan met het oog op hun verdere levensloopbaan.

1.1.1. Het primaire traject

1.1.1.1. Rechten én plichten

Het bewerkstelligen van een behoeftedekkend aanbod aan inburgeringstrajecten voor diegenen die verplicht zijn, is hierbij een eerste signaal en stap van de Vlaamse overheid. Elke nieuwkomer die zich langdurig en legaal in ons land vestigt, moet immers een traject kunnen volgen. Een verhoging van het budget voor inburgering dient dit mogelijk te maken. Tegelijk worden de doelgroepen, en meer specifiek die categorieën die verplicht een inburgeringstraject dienen te volgen, onder de loep genomen, want de huidige aflijning is niet transparant en doeltreffend genoeg. Vanzelfsprekend dient dit te gebeuren zonder schending van internationale en Europese regelgeving.

Idealiter moeten zoveel mogelijk nieuwkomers die zich permanent en legaal komen vestigen in Vlaanderen, behoren tot de verplichte doelgroep van het inburgeringsbeleid. Het gaat hier immers meestal om mensen die onze taal niet spreken en niet voldoende vertrouwd zijn met onze wetgeving, maatschappelijke ordening en cultuur.

Een groot deel van deze groep komt naar Vlaanderen in het kader van de gezinsvorming (huwelijk) en gezinshereniging (overkomst van ascendenten en descendenten). Deze mensen komen zich permanent in Vlaanderen vestigen en hebben zodoende behoefte aan een inburgeringstraject. Gezien het feit dat vele genaturaliseerde Belgen trouwen met iemand van het land van herkomst, blijft zich steeds het recurrente probleem van “eerste generatie” voordoen. De vrees bestaat dan ook dat inburgeringsproblemen zich bij deze groep zullen blijven herhalen en dat daarmee de beoogde verbetering van de integratie van generatie op generatie, ernstige vertraging op kan lopen.

Ontvankelijk verklaarde asielzoekers zijn nu verplicht zich in te burgeren, terwijl het grootste deel van deze groep zich hier uiteindelijk niet permanent (legaal) zal mogen vestigen. De vraag werpt zich dan ook op of deze groep wel voorrang dient te krijgen. Dit creëert immers valse hoop bij deze groep van personen en kennis van de Nederlandse taal vormt een geringe meerwaarde voor deze personen, wanneer zij bij een negatieve beslissing van hun asielaanvraag verzocht worden het grondgebied te verlaten. Onderzocht zal worden of het al dan niet opportuun is om asielzoekers een minimum cursus maatschappelijke oriëntatie (verplicht) te laten volgen. In afwachting van uitsluitsel betreffende hun asielaanvraag dienen zij immers vertrouwd te zijn met de rechten en plichten, waarden en normen die gelden in de Vlaamse samenleving (zie infra: maatschappelijke oriëntatie). Vanzelfsprekend dienen de asielzoekers verplicht een inburgeringstraject te volgen van zodra ze erkend worden als vluchteling, zoals dit nu ook reeds het geval is.

Personen die door gezinshereniging met een Belg of een andere EER-burger (Europese Economische Ruimte) het land binnenkomen zijn tot op heden vrijgesteld van de verplichte inburgering. Dit is verre van optimaal. Het gaat immers om een zeer grote groep van nieuwkomers, en het zijn juist die mensen die objectief gezien het meeste behoefte aan inburgering hebben (cq. mensen waarvoor de samenleving het meeste behoefte heeft dat ze ingeburgerd zijn). Zij zouden dus idealiter verplicht moeten worden tot het volgen van een inburgeringstraject.

Naast de genoemde nieuwkomers voorziet het regeerakkoord ook in verplichte inburgeringstrajecten ten aanzien van bepaalde oudkomers. In beginsel zijn dat de oudkomers die zich in de actieve leeftijd bevinden, die ons onderwijs niet gevolgd hebben, onze taal niet spreken, die niet werken en beroep doen op een leefloon, wachtuitkering of een werkloosheidsuitkering. Voor hen is inburgering immers een noodzakelijk te ondernemen stap met het oog op het vinden van werk. Voldoende kennis van de Nederlandse taal is een cruciale factor voor hun kansen op de arbeidsmarkt.

Ook de Nederlandsonkundige oudkomers met schoolgaande kinderen dienen een inburgeringstraject te volgen. Inburgering heeft hier - naast het belang voor het eigen actief burgerschap - de ondersteuning van de opvoeding en de schoolbegeleiding van de kinderen voor ogen.

Voor beide genoemde groepen van oudkomers is echter een inhaalbeweging noodzakelijk. Deze inhaalbeweging dient nu snel ondernomen te worden. Dit vergt enerzijds een plicht tot inburgering en anderzijds een adequaat aanbod aan cursussen.

Werken is de beste manier van inburgering, zowel vanuit het oogpunt van het individu als vanuit het oogpunt van de samenleving als geheel. Wie werkt en daardoor bijdraagt aan de maatschappelijke welvaart voorziet in zijn eigen levensonderhoud, leert op eigen benen te staan, ontwikkelt verder zijn eigen capaciteiten, bouwt een netwerk van sociale contacten met collega's en anderen uit,...

Om die reden moet een uitzondering voorzien worden op de verplichting tot het volgen van een inburgeringstraject voor al degenen die in het kader van arbeidsmigratie in Vlaanderen komen wonen, maar ook voor de overige doelgroepen die reeds aan het werk zijn op het moment dat hen een inburgeringsplicht zou opgelegd worden of die aan het werk gaan tijdens het volgen van een inburgeringstraject. De betrokkenen blijven uiteraard rechthebbend om een inburgeringstraject verder te volgen en zullen blijvend gestimuleerd worden om dit ook effectief te doen. In die context zullen we onderzoeken hoe ook voldoende inburgeringstrajecten kunnen aangeboden worden op een manier die combineerbaar is met tewerkstelling.

Personen die tijdelijk en voor de eerste maal in Vlaanderen een religieuze of levensbeschouwelijke functie komen uitoefenen, dienen gezien hun maatschappelijk voorbeeld- en aanspreekfunctie een inburgeringstraject op maat te volgen. Voor hen geldt een dringende behoefte om voldoende inzicht te hebben in de samenleving waarin zij hun functie komen uitoefenen. Om die reden zal voor hen de verplichting in alle gevallen gelden, dus ook wanneer zij zich niet permanent komen vestigen. Voor hen geldt de vrijstelling wegens het hebben van werk evenmin.

Inburgering is niet vrijblijvend. Er wordt om een reëel engagement van elke betrokkene gevraagd. In de praktijk bieden veel mensen zich spontaan aan, maar niet iedereen doet dat. De verplichting is best vergelijkbaar met de leerplicht die gehanteerd wordt in het onderwijs, of de verplichte arbeidsmarktbegeleiding van werklozen door de VDAB. Bovendien creëert de verplichting in hoofde van de overheid een wederzijdse inspanningsverbintenis t.a.v. deze verplichte categorie van betrokken (allochtone) Vlamingen.

1.1.1.2. Maatschappelijke Oriëntatie, met nadruk op waarden en normen

De Vlaamse samenleving getuigt als maar meer van diversiteit. Er bestaat een waaier aan levenswijzen, geloofsovertuigingen, opinies, normen, waarden en gebruiken. Maar om een samenleving leefbaar te houden, zijn er enkele principes en waarden die elke burger moet (er)kennen, aanvaarden en respecteren. Een fundamenteel uitgangspunt is dat alle burgers, autochtone én allochtone Vlamingen, zich houden aan de gangbare waarden en normen en de regels van onze democratische rechtsstaat (de scheiding van kerk en staat, de gelijkwaardigheid van man en vrouw, de vrije partnerkeuze, de bescherming van de fysieke integriteit, het recht op een andere seksuele geaardheid,...). Alle Vlamingen, oud of nieuw, dienen immers deze uitgangspunten te aanvaarden, zonder hierbij hun recht op het hebben van een eigen culturele identiteit te moeten opgeven.

Wie hier geboren is krijgt minstens via ons onderwijs inzicht in de waarden en normen die onze samenleving schragen. Nieuwkomers, daarentegen, zijn niet noodzakelijk vertrouwd met deze fundamentele waarden en normen. Vandaar is het gewenst en noodzakelijk om juist bepaalde categorieën van personen (nieuwkomers) te verplichten tot het volgen van een inburgeringstraject en meer concreet een cursus maatschappelijke oriëntatie. De nieuwe Vlamingen die verplicht een inburgeringstraject dienen te volgen, zullen in de loop van deze legislatuur in een gemeenschappelijke (contact)taal een basiscursus van actuele en concrete informatie dienen te volgen. Deze basiscursus zal een brede waaier van thema's omvatten die rechtstreeks met hun inburgeringsproces te maken hebben waaronder werk, onderwijs, gezondheidszorg, huisvesting, selecteren van huisafval en allerlei rechten en plichten, waarden en normen van de Vlaamse samenleving. De minister van Inburgering zal de minimale inhoud van deze cursussen voorschrijven. Waar nodig zullen de cursussen afgestemd worden op de specifieke behoeften van de samenleving en de nieuwkomers.

De lessen maatschappelijke oriëntatie betekenen een belangrijke hefboom tot verzelfstandiging en tot het vinden van een eigen plaats in de Vlaamse samenleving, alsook om op een preventieve manier verscheidene vormen van overlast tegen te gaan. Daarnaast kunnen de nieuwkomers ook kennis maken met die waarden en normen die alle burgers dienen te delen of die juist specifiek zijn aan de Vlaamse samenleving. Vandaar is het belangrijk dat er reeds tijdens de cursus maatschappelijke oriëntatie zich contacten voordoen tussen “nieuwe Vlamingen” en “oude Vlamingen”. Het inburgeringsproces is immers een wisselwerking tussen beide en kan best zo snel mogelijk na aankomst van de nieuwkomer aangevat worden. De Vlaamse regering nodigt dan ook alle burgers uit om actief te participeren aan de Vlaamse samenleving en om nog meer dan voorheen met elkaar in contact te treden, om elkaar beter te leren kennen.

De afgelopen jaren werd op het vlak van maatschappelijke oriëntatie al heel wat expertise opgebouwd door de inburgeringsdiensten (onthaalbureaus). De bevoegde administratie zal hen hierin verder ondersteunen en stimuleren om deze complexe maar boeiende opdracht verder op te nemen en voort te zetten. Ook de docenten maatschappelijke oriëntatie zullen blijvend worden ondersteund in hun taak door het aanbieden van vorming, het ontwikkelen van lesmateriaal en het stimuleren van ervaringsuitwisseling met het oog op een verdere professionalisering van deze sector.

1.1.1.3. Huizen van het Nederlands: Nederlands Tweede Taal (NT2)

De Huizen van het Nederlands hebben als opdracht bij te dragen tot de integratie van enerzijds de anderstalige volwassenen en anderzijds de inburgering van Nederlandsonkundige nieuwkomers in de Vlaamse samenleving. De Huizen hebben in het kader van het inburgeringsbeleid een specifieke opdracht gekregen ter ondersteuning van dit beleid. Ze oriënteren de Nederlandsonkundigen op een deskundige en neutrale wijze naar de aanbodverstrekkers (Centra voor Basiseducatie, Centra voor Volwassenenonderwijs en Universitaire Taalcentra) voor het ontvangen van het meest gepaste aanbod Nederlands als tweede taal. Samen met de inburgeringsdiensten (onthaalbureaus) en de VDAB vormen de Huizen van het Nederlands immers een geïntegreerd samenwerkingsverband, gericht op een efficiënte dienstverlening ten aanzien van de anderstalige (nieuwkomers).

Op het niveau van de Centra voor Basiseducatie rezen de jongste tijd problemen met betrekking tot het aanbod en bestaan op sommige plaatsen wachtlijsten. Het wegwerken van deze wachtlijsten, in het bijzonder voor wat betreft de nieuwe Vlamingen die een verplicht inburgeringstraject dienen te volgen, vormt een prioriteit voor de minister van Inburgering. De nodige maatregelen zullen genomen worden in samenspraak met de minister van Onderwijs, die hiervoor bevoegd is.

Met betrekking tot de analfabete anderstalige nieuwkomers moet het primaire traject verlengd worden, want het momenteel voorziene tijds kader van één jaar volstaat niet.

Eens het primaire traject afgerond, stroomt de nieuwkomer door naar het secundaire inburgeringstraject. De nieuwkomer maakt daarin zelf keuzes op basis van zijn noden en behoeften. De ervaring leert dat een meerderheid van de nieuwkomers kiest voor een secundair traject gericht op aansluiting bij de arbeidsmarkt. Toch mag een educatief secundair traject – al dan niet in combinatie met een (beroepsgerichte) opleiding of werk – niet worden uitgesloten.

Tevens moet onderzocht worden of en hoe vrijwilligers met bewezen vaardigheden (meer) ingeschakeld kunnen worden aan de aanbodzijde van de inburgeringstrajecten, hetzij in de lessen Nederlands, hetzij in de lessen maatschappelijke oriëntatie.

1.1.1.4. De loopbaanoriëntatie

Het programma loopbaanoriëntatie begeleidt de nieuwkomer in zijn/haar keuze om verder te gaan in een traject richting werk, opleiding, studie of zelfstandig ondernemerschap. Sommige nieuwkomers hebben reeds een opleiding achter de rug of een werkervaring in hun land van herkomst, maar kunnen deze niet onmiddellijk benutten doordat deze nog vertaald dient te worden naar de nieuwe Vlaamse context. De vertaling van deze competenties wordt opgenomen tijdens de loopbaanoriëntatie.

Van belang in deze context is de versnelde erkenning en gelijkwaardigverklaring van buitenlandse diploma's in het bijzonder, en de erkenning van eerder verworven competenties in het algemeen. Naast het evidente belang hiervan voor de nieuwkomer (zijn/haar eigenwaarde) is dit ook in het belang van de maatschappij, doordat we hierdoor de meegebrachte bagage van de nieuwkomers sneller kunnen benutten en inschakelen in de Vlaamse samenleving.

De inburgeringsdiensten (onthaalbureaus) dienen verder te worden ondersteund in hun opdracht: het oriënteren en begeleiden van de nieuwe Vlamingen. We denken daarbij tevens aan de VDAB die de nieuwe Vlaming helpt te oriënteren richting arbeidsmarkt of deze een gepaste opleiding aanbiedt. De samenwerking tussen de inburgeringsdiensten (onthaalbureau), VDAB en de Huizen van het Nederlands moet verder gezet en sterker op elkaar afgestemd worden.

1.1.1.5. Sanctionering

Tegenover de belangrijke investering die de Vlaamse overheid doet in inburgeringstrajecten, staat de individuele verantwoordelijkheidszin van de nieuwkomer. De Vlaamse overheid is immers verantwoordelijk voor een goed, toegankelijk en voldoende aanbod aan inburgeringscursussen, maar wie een inburgeringstraject volgt, dient dit ook af te maken. Inburgering is immers primair de verantwoordelijkheid van de nieuwe Vlaming zelf. De inburgeringsplicht moet, waar nodig, effectief afgedwongen kunnen worden. Het is in dit perspectief dat de sanctionering van de inburgeringsplicht dringend herbekeken dient te worden. Het huidige stelsel van penale boeten volstaat immers als instrumentarium niet.

Daarnaast zal onderzocht worden hoe de inburgeringsplicht met administratieve geldboetes kan gesanctioneerd worden. Zoals bepaald in het regeerakkoord zal onderzocht worden dat wie onder het toepassingsgebied van het inburgeringsdecreet valt, de toegang tot een sociale woning kan worden ontzegd, wanneer en zolang hij/zij het inburgeringstraject niet heeft gevolgd.

Wat betreft de Nederlandsonkundige oudkomers en nieuwkomers die leven van een leefloon, werkloosheidsuitkering of wachttuitkering, zal worden onderzocht hoe het recht op de genoemde uitkeringen kan gekoppeld worden aan het naleven van de verplichte inburgering. Dit kan, bijvoorbeeld, gebeuren door de koppeling en interpretatie van de criteria omtrent de werkbereidheidsvereiste.

Anderzijds moet de Vlaamse samenleving de inspanningen van nieuwkomers beter waarderen. Het inburgeringsattest moet dus een maatschappelijk effect bekomen dat de nieuwkomer nog meer aanzet om die inspanningen te leveren, om het attest te kunnen behalen. Dit maatschappelijk effect kan inhouden dat het inburgeringsattest gevaloriseerd wordt bij sollicitatieprocedures of een erkend attest wordt bij inschrijvingen bij vormingsinstellingen.

Er kan overwogen worden, na een grondige evaluatie, om te evolueren van de bestaande inspanningsverbintenis naar een resultaatsverbintenis. Echter alléén een focus op het afleggen van een examen, en het daarbij loslaten van de verplichte deelname aan de cursus, zou een grote stap achteruit kunnen zijn. Het zou met zich kunnen meebrengen dat de nieuwkomers toegestaan wordt, om vanuit een betrekkelijk isolement in een voor hen nieuwe samenleving, zich slechts te richten op het afleggen van een éénmalig examen. Terwijl inburgering nu juist gericht moet zijn op het voorkomen en doorbreken van dit isolement. Deelname aan cursussen en het ontmoeten van andere mensen is minstens zo belangrijk als het slagen voor een examen.

Het bovenstaande maakt duidelijk dat de Vlaamse overheid actief zal moeten blijven investeren in Inburgering. Wie zich inschrijft voor een cursus Nederlands of inburgeringstraject moet deze voleindigen. Wie de cursus zonder geldige reden niet afmaakt, moet de kosten voor het inburgeringstraject respectievelijk de cursus Nederlands zelf betalen. Daarnaast zal onderzocht worden in welke mate ook van de betrokkene die een inburgeringstraject mag of moet volgen een eigen bijdrage kan gevraagd worden. Daarbij zal waar mogelijk rekening worden gehouden met de draagkracht van betrokkene.

1.1.1.6. De rol van de lokale besturen

De steden en de gemeenten moeten een hoofdrol spelen en blijven spelen in het inburgerings- en diversiteitsbeleid, met voldoende ruimte voor autonomie en het leggen van eigen lokale accenten, die inspelen op lokale pijnpunten. Hetzelfde geldt voor de OCMW's. Het gemeentelijk niveau staat immers het dichtst bij de burger en is de eerste verantwoordelijke voor het detecteren en beheersen van samenlevingsproblemen. De gemeente wordt trouwens als eerste geconfronteerd met nieuwkomers en is vandaag reeds verantwoordelijk voor de doorverwijzing naar de inburgeringsdiensten (onthaalbureaus). De gemeente heeft dan ook de verantwoordelijkheid om de nieuwkomer te informeren over zijn recht en te wijzen op zijn plicht tot inburgering. De gemeenten moeten echter actiever worden ondersteund in hun informerings- en doorverwijzingsopdracht. De Vlaamse overheid zal de instrumenten voor werving en het informeren van nieuwkomers (blijvend) evalueren en bijschaven. De Vlaamse administratie moet zo uitgebouwd worden dat zij de gemeenten hierbij op een pro-actieve manier kunnen ondersteunen en adviseren.

Een aantal Vlaamse provincies doen vandaag reeds belangrijke inspanningen op het vlak van het diversiteitsbeleid, via de provinciale integratiecentra. Hun werking zal geëvalueerd en optimaal worden afgestemd op het geheel van het inburgerings- en diversiteitsbeleid.

1.1.2. Het secundaire traject

Om een volwaardige participatie van de nieuwkomer aan de samenleving te bekomen, moeten de inspanningen van de nieuwkomer die geleverd werden in het primaire inburgeringstraject en die aangetoond kunnen worden aan de hand van het bekomen van een inburgeringsattest, onverminderd worden voortgezet.

In het secundaire traject moet de nieuwe Vlaming de kans krijgen om zijn basiskennis Nederlands verder uit te diepen. De eerste stappen die werden gezet richting arbeidsmarkt, voortgezet onderwijs, het zelfstandig ondernemen of andere vormen van maatschappelijke participatie moeten leiden tot het volledig benutten van de competenties van de nieuwkomer (en van de oudkomers) zodat hij/zij een volwaardige plaats in de samenleving kan innemen. Het is de verantwoordelijkheid van alle sectoren om met prioriteit inspanningen te leveren voor de realisatie van een dergelijk secundair traject met het oog op het verder uitbouwen van de levensloopbaan van de betrokkene.

Het overleg dat hierover reeds werd opgestart in de vorige legislatuur, moet verder uitgediept worden en de samenwerking moet verbreden, juist omdat duurzaam participeren aan de samenleving een wederzijds proces is dat alle domeinen omvat waarop mensen actief zijn: wonen, werken, leren, ontspanning, ontmoeting,...

1.2 Specifieke aandacht voor minderjarigen

Net als voor alle kinderen geldt ook voor minderjarige nieuwkomers de leerplicht en het recht op onderwijs. De omschakeling naar een andere samenleving en een andere leeromgeving is voor die kinderen niet altijd even gemakkelijk. Zij kunnen daarom gedurende één schooljaar terecht in een onthaalklas. Dat laat hen toe snel Nederlands te leren en de eventuele achterstand op het gebied van andere vakken in halen.

Samen met de minister bevoegd voor onderwijs wenst de Vlaamse regering een snelle integratie, in de samenleving én in het onderwijs, van deze doelgroep te garanderen. Daarnaast zullen de onthaalbureaus versterkt worden in hun aanbod aan begeleiding van schoolgaande kinderen wiens ouders kunnen rekenen op trajectbegeleiding, in samenwerking met de reguliere begeleidingsdiensten.

Tegelijk moet aandacht besteed worden aan niet-begeleide minderjarigen en minderjarigen wiens ouders niet tot de doelgroep van het inburgeringsbeleid behoren. Hun kwetsbaarheid bij aankomst in ons land mag geen hypotheek op hun toekomst leggen. De ervaring en expertise van de minderjarigenwerking die de pilootprojecten in Antwerpen, Gent en West-Vlaanderen hebben uitgebouwd, kunnen naar de andere onthaalbureaus overgedragen worden. In samenwerking met de gemeenten zal onderzocht worden hoe minderjarige nieuwkomers kunnen geregistreerd en geïnformeerd worden.

1.3 Inburgeringsbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Voor de uitvoering van het inburgeringsbeleid in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest houden we rekening met enkele specifieke elementen waaronder het meertalige karakter van onze hoofdstad en de “vrije keuze” van de nieuwkomer tot het volgen van een inburgeringstraject. We motiveren/sensibiliseren daarom de nieuwe Brusselaars om te kiezen voor een inburgeringstraject door middel van een voortraject. Dit houdt in dat de nieuwkomer eerst geïnformeerd wordt over het meertalige karakter van Brussel en de meerwaarde van een Nederlandstalig inburgeringstraject (voor bvb. het vinden van werk), zodat hij of zij gemotiveerd kan beslissen om in te gaan op het aanbod van de Vlaamse overheid.

2. Managen van diversiteit

2.1 Actief burgerschap: participatie en emancipatie

Iedere burger in onze samenleving moet ten volle zijn burgerschap kunnen opnemen en beleven. Gedeeld en actief burgerschap impliceert immers het opnemen van de individuele verantwoordelijkheid, het betonen van loyaliteit aan en solidariteit met de Vlaamse samenleving en impliceert zodoende een actieve betrokkenheid bij de ordening van de samenleving. Een actief “versterkt en gedeeld” burgerschap veronderstelt het met respect voor anderen participeren aan de samenleving, het bijdragen aan de welvaart door werk en eigen inspanning, het opbrengen van eerbied en respect voor fundamentele rechten en het niet uitsluiten of discrimineren van mensen, omwille van hun etnische, religieuze of culturele achtergrond. Meer participatie is de hefboom tot emancipatie, enkel discriminatie bestrijden is niet voldoende: alle burgers moeten samen aan de slag.

Niet alleen de burgers die tot de zogenaamde etnisch-culturele minderheden behoren, moeten de nodige inspanningen leveren, want harmonieus samenleven in diversiteit is een verantwoordelijkheid van iedereen: de overheid, de ondernemingen, de scholen en verenigingen, maar in de eerste plaats ook van de individuele burger. Het rijke aanbod aan organisaties, diensten, sportinfrastructuur, cultuur, vrije tijd, enz., dat we in Vlaanderen

hebben, moet immers voor iedereen toegankelijk zijn. Drempels die een volwaardige toegankelijkheid verhinderen dienen weggewerkt te worden.

Burgers van diverse afkomst, ervaren veelal communicatieproblemen in hun contact met de reguliere diensten waardoor ze afhaken of zich terugplooiën op de eigen structuren. Hieromtrent wordt nagegaan hoe onder meer de sociale tolkendienstverlening, Baðbel Vlaamse Tolkentelefoon vzw, zich tot deze taakstelling kan verhouden. De contacten met verschillende personen van diverse herkomst zijn cruciaal voor onderling begrip en interactie. De kennis van het Nederlands speelt hierin een onmiskenbare rol, maar ook vooroordelen belemmeren positieve interactie. Het actief bestrijden van vooroordelen en stereotypen omtrent het samenleven in diversiteit is een must. Ook racisme, antisemitisme, xenofobie, homofobie, discriminatie en uitsluiting zijn onaanvaardbaar. Respect voor het anderszijn geldt in beide richtingen, ongeacht éénienders afkomst.

2.2. Diversiteitssector

Het decreet etnisch-culturele minderheden regelt de erkenning en subsidiëring van de integratiesector. De diversiteitssector (integratiesector) is de partner van de Vlaamse overheid bij de uitvoering van het diversiteitsbeleid: van de integratiecentra en -diensten wordt verwacht dat zij een werking ontplooiën gericht op de realisatie van de doelstellingen van het beleid. Bij dit alles dienen zij nauw samen te werken met zowel de openbare besturen als met de voor de relevante diversiteitsgerelateerde actoren op het werkerrein. Zij vervullen ook een spilfunctie in het stimuleren van het inclusief diversiteitsbeleid in hun werkgebied. Het integratiebeleid was tot op heden nog te veel een minderhedenbeleid, dat minderheden bestendigde in hun aparte organisaties, en nog te weinig een diversiteitsbeleid dat de deelname aan de samenleving bevorderde.

In de loop van deze legislatuur zullen we de beleidsprioriteiten voor de diversiteitssector (integratiesector) verder bepalen. Hierbij zal een toetsing t.a.v. de uitdagingen waarvoor de Vlaamse samenleving heden staat, het uitgangspunt vormen. Samen met deze sector wil de Vlaamse regering komen tot haalbare en realistische keuzes, die in meetbare resultaten zullen ingeschreven worden in overeenkomsten.

Concrete antwoorden zullen moeten geboden worden op de complexe realiteit van het leefbaar samenleven in diversiteit. Hierbij kunnen de beleidsmaatregelen niet enkel gericht zijn naar personen van diverse herkomst zelf, maar ook naar de Vlaamse bevolking toe. Gedacht kan worden aan een gericht informatie- en sensibiliseringsbeleid. Er zullen initiatieven moeten worden ontwikkeld om de autochtone en allochtone Vlamingen meer vertrouwd te maken met de diversiteit in hun samenleving, die immers een onloochenbare realiteit is. Het doel is de perceptie van diversiteit in de Vlaamse samenleving te normaliseren, en deze ook positief te benaderen in een open en moderne samenleving met respect voor de gemeenschappelijke waarden en normen. Diversiteit betekent niet alleen een verrijking maar kan echter ook onbegrip en conflicten met zich meebrengen. Initiatieven die tot doel hebben bepaalde thema's en taboes bespreekbaar te maken, worden dan ook aangemoedigd. Problemen dienen immers eerst benoemd te worden, alvorens naar oplossingen gezocht kan worden. Tevens wordt gedacht aan initiatieven die het onveiligheidsgevoel kunnen verminderen. Er zal onderzocht worden hoe samenlevingsproblemen en conflictsituaties in de openbare ruimte beter kunnen gesignaleerd, opgevolgd en geremedieerd worden. De diversiteitssector waaronder het Vlaams

Minderhedencentrum, dat o.m. structurele ondersteuning verleent aan de integratiecentra- én diensten, kan hierin een belangrijke rol spelen door hiervoor de gepaste methodieken en de nodige expertise te ontwikkelen, en door de relevante voorzieningen en actoren daarin te stimuleren en te ondersteunen.

De diversiteitssector heeft een opdracht tot het meewerken aan een betere toegankelijkheid en gelijke startkansen in alle beleidssectoren. Hierbij vormen onderwijs en tewerkstelling de hefboomen voor een volwaardige toegang op andere terreinen, de uitdagingen voor de ontwikkeling van gelijke (start)kansen voor iedere burger. Daartoe dient de huidige opdracht van de lokale besturen met een integratiedienst in het kader van het lokale onderwijsbeleid en hun samenwerking met de lokale overlegplatforms, eventueel mits de nodige bijsturing, gecontinueerd te worden. De Vlaamse regering zal de lokale besturen stimuleren om te komen tot een personeelsbestand dat een betere afspiegeling vormt van hun beroepsbevolking. Ook zal worden nagegaan waar de ondersteuningsbehoeften liggen bij andere beleidsdomeinen en welke rol de sector hierin kan spelen.

Lokale besturen staan het dichtst bij de mensen. Om een geslaagd Inburgeringsbeleid te kunnen voeren, is zodoende een grotere betrokkenheid en inspanning van de lokale overheden noodzakelijk. De lokale integratiediensten leveren actief inspanningen om binnen hun gemeente te komen tot een harmonieuze samenleving, met gelijke startkansen voor alle burgers. Er zal echter worden onderzocht hoe de lokale besturen nog meer kunnen gestimuleerd worden tot het voeren van een lokaal inburgerings- en diversiteitsbeleid. Ook wil de Vlaamse regering nagaan hoe de slagkracht van de lokale besturen op dit terrein verhoogd kan worden.

Een bijzonder aandachtspunt hierbij vormt het verminderen van de planlast. Onderzocht zal worden hoe de lokale beleidsplannen meer geüniformiseerd en de planningstermijnen op elkaar afgestemd kunnen worden. Hierbij zal rekening worden gehouden met het lokaal sociaal beleidsplan. Naast de lokale overheden, vervullen ook de provincies een rol in het inburgerings- en diversiteitsbeleid. De Vlaamse regering wenst echter meer duidelijkheid te scheppen inzake de rol en taak van deze besturen en te komen tot een betere afstemming met de provincies.

2.3. Overlast: bestrijden en voorkomen

Een leefbare samenleving is de verantwoordelijkheid van éénieder. Bewoners kunnen immers heel veel doen om de leefbaarheid van de eigen straat of wijk te bevorderen. Bepaalde wijken en buurten vormen echter vaak het werkterrein van rondhangende jongeren, jeugdbendes en soms zelfs van delinquenten. Deze jongeren vormen te vaak subculturen waarin delinquent en/of crimineel gedrag soms tot norm wordt verheven en waaraan deze jongeren hun (groeps)identiteit ontlenen. Ook andere vormen van overlast, zoals sluikstorten of zwerfvuil kunnen de leefbaarheid van wijken en buurten ondermijnen. Deze fenomenen worden meestal versterkt door jongeren die veelal onttrokken zijn aan de verantwoordelijkheid en het toezicht van de ouders. Ook het gebrek aan positieve rolmodellen is hierbij ongetwijfeld een belangrijke oorzaak.

Een - federaal - niet-discriminerend effectief veiligheids- en handhavingsbeleid is uiteraard cruciaal voor een leefbaar samenleven in diversiteit. De Vlaamse regering zal op haar beurt prioriteit geven aan het preventief bestrijden van verscheidene overlastfenomenen. Hierbij is een geïntegreerde aanpak aangewezen waarbij continu overleg dient gepleegd te worden met

de betrokken actoren in desbetreffende wijken. Hierbij staat het aanscherpen van de verantwoordelijkheid van ouders centraal, door hen te responsabiliseren en te sensibiliseren wat betreft de opvoeding van en het toezicht op hun kinderen. De ouders vervullen immers een cruciale rol met betrekking tot het bijbrengen van “burgerzin” aan hun kinderen. Met andere woorden, niet alleen de overheid, maar ook iedere individuele burger hoort zijn of haar steentje bij te dragen tot de verbetering van de leefkwaliteit van hun wijken.

De Vlaamse regering wil die initiatieven ondersteunen waarbij de gemeenschappen zelf hun verantwoordelijkheid opnemen tot actieve participatie aan de samenleving, om op die manier de mogelijke overlast aan te pakken. In dit kader zal de Vlaamse regering ook verder onderzoek verrichten naar een eventuele ondersteuning hieraan, door vrijwilligers, die zouden kunnen fungeren als aanspreekpunt in geval van klachten over overlast en die deze mensen wijzen op hun storend gedrag (cfr. ‘Buurtvaderprojecten’ en ‘Mama’s in de metro’). Vrijwilligerswerk kan er effectief toe bijdragen dat samenleven in diversiteit leefbaar wordt en het nodigt de burgers uit om elkaar beter te leren kennen en van elkaar te leren.

2.4. Empowerment

Omdat (individuele) verantwoordelijkheid een sleutelwoord is in het regeerakkoord, zal de Vlaamse overheid de allochtone Vlamingen en het verenigingsleven meer bij het diversiteitsbeleid betrekken. Het verenigingsleven kan een cruciale actor zijn in het versterken van het actief burgerschap van personen van diverse herkomst. Het verenigingsleven kan de leden informeren en sensibiliseren over de maatschappij waarin zij leven en over hun rechten en plichten daarin. In discussies over gedeelde problemen dient het verenigingsleven de leden niet enkel over mogelijke oplossingen en ondersteuning te informeren, maar dienen ze ook hun leden meer bewust te maken van hun eigen rol die ze kunnen spelen om de situatie te verbeteren, zowel voor hen als individu als voor de Vlaamse samenleving in zijn geheel. Dit is een belangrijk component van empowerment (d.w.z. het geheel van maatregelen ter stimulering van mensen, om zelf verantwoordelijkheid te nemen).

Dit verenigingsleven kan als partner van de overheid een rol spelen wat inhoudt dat het als beleidsadviseur en belangenbehartiger de achterban stimuleert en sensibiliseert om mee verantwoordelijkheid op te nemen voor een succesvolle emancipatie en samenleven in diversiteit. Gezien de emancipatorische doelstelling die de Vlaamse regering heeft vooropgesteld, zal men deze doelstelling met het Forum voor Etnisch-Culturele Minderheden, de officiële gesprekspartner van de Vlaamse overheid, trachten te bewerkstelligen op het terrein.

2.5 Trekkende bevolkingsgroepen

2.5.1. Woonwagengewoners: Voyageurs en Zigeuners

De Vlaamse regering zal de nodige aandacht verlenen aan Voyageurs en Zigeuners en meer specifiek aan de onderwijsparticipatie van hun kinderen. Samen met de ministers bevoegd voor welzijn en onderwijs zal worden onderzocht waar de maatschappelijke knelpunten op dat vlak liggen. De Vlaamse regering zal doelstellingen vooropstellen om de deelname aan het onderwijs voor deze kinderen te bevorderen.

De Vlaamse regering zal tevens trachten de kansen van Voyageurs en Zigeuners op de arbeidsmarkt te verhogen. Naast een samenwerking met de minister bevoegd voor Werk, zal ook deze uitdaging met de minister bevoegd voor ondernemen worden aangaan. Vanuit hun eigen leefwereld en interesses oefenen immers veel Voyageurs en Zigeuners een zelfstandige activiteit uit.

De Vlaamse regering zal tevens de nodige aandacht verlenen aan de bijzondere woonvorm van Voyageurs en Zigeuners. In samenspraak en na overleg met de lokale en provinciale overheden, zal de realisatie van voldoende degelijke woonwagenterreinen een belangrijke doelstelling voor de Vlaamse regering vormen.

2.5.2. Trekkende beroepsgroepen

De werkingen voor de trekkende beroepsbevolking (binnenschippers, foorreizigers en circusartiesten) nemen binnen het etnisch-cultureel minderhedendecreet een bijzondere plaats in, met eigen accenten en doelstellingen. Op dit ogenblik kunnen enkel de binnenschippers terecht bij een door de Vlaamse overheid gesubsidieerde voorziening. De positionering en de behoeften van de trekkende beroepsbevolking zullen gescreend worden vanuit de principes van het inburgeringsbeleid. Het voorzien in specifieke ondersteunende werkingen is hierbij een aandachtspunt.

2.6. Het beleid met betrekking tot mensen zonder wettig verblijfsstatuut die wegens hun noodsituatie om opvang of bijstand vragen

In volkswijken met een sterke concentratie mensen zonder wettig verblijf stelt zich vandaag een specifieke samenlevingsproblematiek. Er is immers een kloof ontstaan tussen de legaal gevestigde burgers (autochtonen en allochtonen) en deze nieuwe groep van inwijkelingen. Bovendien maakt de overlevingsstrategie waarop mensen zonder wettig verblijf soms op moeten terugvallen dat overlast en onveiligheid in bepaalde wijken toeneemt.

Verwijzend naar het decreet etnisch-culturele minderheden wil de Vlaamse overheid hierin zijn verantwoordelijkheid opnemen door tijdens deze legislatuur het opvangbeleid voor mensen zonder wettig verblijf in noodsituatie te evalueren en waar nodig bij te sturen. De zorg voor het algemeen belang van de samenleving enerzijds en de bezorgdheid dat mensen zonder wettig verblijf in onmenselijke omstandigheden terecht komen, verantwoorden de noodzaak van een opvangbeleid. De Vlaamse overheid zal dan ook een gericht beleid voeren met betrekking tot deze aangelegenheid, die de stabiliteit en sociale cohesie van de samenleving, en de veiligheid en gezondheid van alle burgers ten goede komt. Hierbij zal bijzondere aandacht uitgaan naar de slachtoffers van de mensenhandel en de niet-begeleide minderjarigen.

Het voeren van een beleid gericht op het waarborgen van de noodzakelijke rechten (zoals het recht op dringende medische zorg en het recht op onderwijs voor minderjarigen) voor mensen zonder wettig verblijf houdt ook in dat deze mensen in de best mogelijke omstandigheden dienen georiënteerd te worden naar een zinvol toekomstperspectief, hetzij naar het land van herkomst, hetzij naar een derde land. Tegelijkertijd is de aanpak van de huisjesmelkers en de mensenhandel noodzakelijk o.a. om de uitbuiting van mensen zonder wettig verblijf tegen te gaan.

3. Samenleven in diversiteit

Naast zijn functionele bevoegdheid is de minister van Inburgering coördinerend bevoegd voor ‘het samenleven in diversiteit’. Het nagestreefde beleid is zowel gecoördineerd als inclusief. Beide elementen zijn duidelijk met elkaar verbonden. ‘Inclusief’ beleid verwijst naar de integrale aanpak waarbij binnen de diverse domeinen een beleid ontwikkeld wordt dat de nodige aandacht aan diversiteit schenkt. Elke minister is met andere woorden verantwoordelijk voor de realisatie van de doelstellingen van het inburgerings- en diversiteitsbeleid in zijn/haar beleidsdomein. De ‘coördinatie’ tussen deze verschillende domeinspecifieke maatregelen moet ervoor zorgen dat het totaalbeeld verzekerd blijft, dat de beleidsinitiatieven voortdurend op elkaar afgestemd worden, dat overlappingen en contradicties tussen de initiatieven van de verschillende ministers vermeden worden en dat de effecten over de domeingrenzen heen verzekerd worden. Het is onze taak om dit mee te bewaken en er mee op toe te zien dat deze verschillende beleidsacties een coherent geheel vormen. Waar er bijzondere raakvlakken zijn met het inburgerings- en diversiteitsbeleid zullen de bevoegde ministers overleg plegen met de minister van Inburgering.

3.1. Onderwijs

Op het vlak van onderwijs moeten we helaas nog al te vaak vaststellen dat allochtone jongeren met een achterstand in hun schoolloopbaan te maken hebben. Met de beleidsklemtoon op gelijke onderwijskansen, en gezien het onmiskenbare belang van onderwijs voor zowel allochtone als autochtone Vlamingen, wenst de Vlaamse regering aan te dringen op de verlaging van de inschrijvingsplicht tot 5 jaar, zodat alle kinderen in principe één jaar kleuteronderwijs kunnen volgen. Immers, kinderen van diverse herkomst vertonen vaak een problematische (taal)achterstand bij het aanvangen van het lager onderwijs, wat veelal hun verdere doorstroming in hun onderwijsloopbaan belemmert. Tevens zal de Vlaamse regering werk maken van een doortastende aanpak van hardnekkig spijbelgedrag van (allochtone) jongeren, gericht op de terugkeer van deze jongeren naar het onderwijs.

Een foute schooloriëntatie blijkt voor vele allochtone jongeren een probleem te vormen. Daarom opteert de Vlaamse regering ervoor om het systeem van continue studiebegeleiding te versterken, met het accent op een positieve oriëntering gebaseerd op de competenties en de interesses van leerlingen. Zowel de school als de ouders zijn immers partners met betrekking tot het nastreven van een maximale ontplooiing van kinderen. Gelijke kansen realiseren vraagt dus een actieve inbreng van kinderen, ouders en leerkrachten, ...

Ook zal niet worden aanvaard dat bepaalde leerlingen (of door hun ouders) deelname aan bepaalde lessen (biologie, geschiedenis, lichamelijke opvoeding, zwemmen,...) die rechtstreeks raken aan de eindtermen en ontwikkelingsdoelen, weigeren omwille van hun geloof of levensbeschouwelijke overtuiging. Immers, de eindtermen gelden voor alle leerlingen, ongeacht hun afkomst.

Tenslotte zullen we werk maken van de inrichting van een volwaardige opleiding voor islamleraars en imams binnen het Vlaamse onderwijs. Immers, het feit dat de meeste imams uit het buitenland komen, daar opgeleid zijn en vaak ook slechts tijdelijk hier zijn, is in een aantal gevallen problematisch. Zij hebben veelal te weinig voeling voor en van de Vlaamse samenleving waarin ze werken.

3.2. Tewerkstelling en ondernemen

Op vlak van ondernemen en tewerkstelling is de laatste jaren, zowel onderzoeksmatig als beleidsmatig, de aandacht voor de situatie van allochtonen op de arbeidsmarkt terecht toegenomen. Dit heeft geresulteerd in een aantal belangrijke beleidsmaatregelen enerzijds, maar ook in een verbetering van de kennis over de positie van de allochtonen, anderzijds. De Vlaamse overheid slaat deze weg verder in, en schenkt daarbij zowel aandacht aan de vraag- als aan de aanbodzijde van de arbeidsmarkt. De nadruk van acties zal zowel bij ondernemingen en instellingen als bij de allochtonen zelf liggen (empowerment en ondersteuning van de trajectbegeleiding, opleiding en levenslang leren).

De minister van Inburgering zal de Vlaamse regering aansporen om discriminatie en racisme in de samenleving en op de arbeidsmarkt in het bijzonder maximaal te bestrijden. Hiertoe moet onderzocht worden hoe dit kan gebeuren aan de hand van bvb. het stimuleren van sectorale non-discriminatiecodes en van non-discriminatieclausules in ondernemingen, instellingen en lokale besturen. Tevens zullen van overheidswege de nodige inspanningen geleverd worden om een voorbeeldfunctie te vervullen op het vlak van evenredige arbeidsparticipatie van allochtonen. Ook zullen de stimuli voor bedrijven versterkt worden, zodat deze een diversiteitsbeleid kunnen voeren. Daartoe zullen zij aangemoedigd worden om inspanningsverbintenissen aan te gaan, om in overleg met werknemers en werkgevers streefcijfers aan te geven en te halen, zonder dat dit het opleggen van quota inhoudt.

Verder zal de Vlaamse overheid zorgen voor een voldoende aantal passende inwerktrajecten. Net zoals voor iedereen het weigeren van één of andere passende opleiding kan leiden tot het verlies of de vermindering van een uitkering, geldt dit ook voor de weigering van inwerktrajecten dat kennis van het Nederlands of het volgen van een cursus Nederlands veronderstelt.

Tot slot zal eveneens het ondernemerspotentieel van allochtonen worden ondersteund en versterkt. Ondanks het feit dat veel personen met een diverse herkomst zich vestigen als zelfstandige, stellen we vast dat deze groep ondervertegenwoordigd is in de opleidingen tot zelfstandig ondernemerschap. Deze zelfstandigen zijn vaak onvoldoende op de hoogte van de voorschriften verbonden aan het ondernemerschap. Vandaar dat de Vlaamse overheid de nodige aandacht zal (blijven) schenken aan de toeleiding van deze groep naar het opleidingsaanbod m.b.t. het zelfstandig ondernemen.

3.3. Huisvesting

De Vlaamse regering wenst een woonbeleid te voeren dat gericht is op het bewerkstelligen van meer diversiteit in wijken en dit op een meer ‘leefbare’ manier. We stellen vast dat personen van diverse herkomst in hoge concentratie aanwezig zijn in de sociale huisvesting in bepaalde wijken van (groot)steden, wat dikwijls leidt tot (sociale) segregatie en gettovorming in bepaalde buurten, wijken en delen van de stad. Het realiseren van een goede “sociale mix”, zowel binnenin de sociale huisvesting als in de steden, kan een antwoord bieden op de lokale leefbaarheidsproblematiek om te komen tot een meer leefbaar samenleven in diversiteit.

Om een betere sociale mix te bekomen, zal de Vlaamse regering die bewoners van sociale huurwoningen stimuleren om deze aan te kopen, mits voldaan is aan bepaalde voorwaarden.

De responsabilisering en verzelfstandiging van de bewoner die bewerkstelligd wordt door het verwerven van een eigen woonst, kan fungeren als katalysator voor het verbeteren van de leefbaarheid van de woonwijk. Tevens zal men, ter realisatie van de sociale mix, de nodige aandacht hebben voor een betere spreiding van de inplanting van sociale huisvesting over en binnen alle steden en gemeenten.

Huisvestingsmaatschappijen moeten de mogelijkheid krijgen om over meer ruimte te kunnen beschikken om op basis van objectieve criteria een eigen toewijzingsbeleid te voeren, dat beter tegemoet komt aan de lokale noden inzake woonbeleid. Op deze wijze kunnen de sociale huisvestingsmaatschappijen bijdragen tot het verbeteren van de leefbaarheid van stadswijken.

Verder zijn in de Vlaamse (groot)steden een aantal woningen in handen van huisjesmelkers die deze woningen met ernstige veiligheids- of gezondheidsrisico's blijven verder verhuren voor veel geld. De concentratie van dergelijke woningen in bepaalde wijken brengt o.a. met zich mee dat de betrokken wijken aan aantrekkelijkheid en waarde inboeten, en dat meer welstellende bewoners uitwijken. Vandaar dat de Vlaamse regering pleit voor een meer gerichte en kordate aanpak van huisjesmelkers.

3.4. Stedenbeleid

De zoektocht naar nieuwe vormen van sociale cohesie stelt zich het scherpst op die plaatsen waar individuen van diverse achtergrond prominent aanwezig zijn, waar de verschillen het meest zichtbaar aanwezig zijn, en waar diversiteit tot onbehagen, onbegrip en conflict kan leiden. Dit is voornamelijk het geval in de (groot)steden. Bij het voeren van een gecoördineerd, inclusief en integraal diversiteitsbeleid kan de Vlaamse overheid bijgevolg niet om de stad heen. Stedenbeleid en diversiteitsbeleid hangen dan ook nauw met elkaar samen.

Stadsprojecten en ruimtelijk-infrastructurele ingrepen in het kader van het stedenbeleid, kunnen de leefbaarheid van buurten en wijken verhogen. Bij de sturing van het stedenbeleid (ondermeer via de stadsvernieuwingsprojecten) zal de Vlaamse regering de prioriteit leggen op het aanpakken van die probleemwijken waarin de leefkwaliteit het ergst getroffen is en waar de samenlevingsproblemen zich het sterkst manifesteren.

Tenslotte zal de Vlaamse overheid de gemeenten en (groot)steden tegemoet komen wat betreft het creëren van ruimte om hun reglementering op dit punt te wijzigen, zodat overlastfenomenen beter kunnen bestreden worden aan de hand van administratieve geldboetes.

3.5. Welzijn: de samenlevingsopbouw

Het bestaande maatschappelijke opbouwwerk krijgt een opdracht in het kader van het diversiteitsbeleid. De opdrachten van het opbouwwerk zijn weliswaar ruimer dan enkel het diversiteitsbeleid, maar opbouwwerk is ook een instrument van het Inburgeringsbeleid (dat zodoende ook het etnisch-culturele minderhedenbeleid omvat).

Het opbouwwerk heeft immers tevens de opdracht een bijdrage te leveren tot de samenleving waar iedereen ongeacht zijn herkomst dezelfde kansen krijgt om zich te ontwikkelen en om door en met elkaar te kunnen leven, in een leefbare diverse samenleving. In overleg met de bevoegde minister van Welzijn zal de Minister van Inburgering nagaan hoe met name het maatschappelijk opbouwwerk en de diversiteitssector elkaar kunnen versterken. We wensen immers een sterke samenwerking tussen de diversiteitssector en het maatschappelijk opbouwwerk in het bijzonder wat betreft de volgende thema's: het verhogen van de leefbaarheid, het samenleven in diversiteit, en de ondersteuning van buurtwerk.

3.6. Media

Massacommunicatie via de media kleurt voor een groot deel onze kijk op de wereld. Sommige samenlevingsproblemen worden te vaak genegeerd. Anderzijds worden bepaalde burgers en bevolkingsgroepen soms gestigmatiseerd. In onze samenleving waarin diversiteit een realiteit is, is het in alle eerlijkheid en openheid praten met elkaar uitermate belangrijk.

De Vlaamse overheid moet daarbij het goede voorbeeld geven. Zij heeft immers de verantwoordelijkheid ten aanzien van alle burgers om correct te informeren over de bestaande diversiteit in onze samenleving en om hierover een constructieve dialoog met en tussen burgers te stimuleren.

Het is ook belangrijk dat de berichtgeving van media omtrent personen van diverse herkomst en het samenleven in diversiteit gekenmerkt wordt door juiste en evenwichtige informatie en beeldvorming.

3.7. Het verenigingsleven

Het ontwikkelen en toepassen van methoden en technieken die tot empowerment leiden, is een opdracht voor de Vlaamse overheid. Het verenigingsleven van personen van diverse herkomst kan een cruciale rol spelen inzake emancipatie en participatie. Bijgevolg zal de Vlaamse regering de verenigingen en organisaties responsabiliseren. Zij zal de verenigingen en organisaties ondersteunen die bijdragen tot de effectieve emancipatie van mensen van diverse achtergrond. In die logica zal de minister van Inburgering zijn collega's aansporen om, in de lijn met het regeerakkoord, de subsidiëring van verenigingen die de ongelijkwaardigheid van mensen bestendigen, stop te zetten.

In dezelfde lijn versterkt de Vlaamse overheid de sociale integratie en het samenleven van individuen met verschillende culturele achtergrond, door de ondersteuning van emancipatorische verenigingen die zich richten op individuen van diverse herkomst en achtergrond, en die de sociale integratie en het samenleven van individuen van verschillende culturen mee in hun doelstellingen opnemen en waarmaken.

Tenslotte zal de overheid bijzondere aandacht schenken aan die verenigingen die inspanningen leveren om 'rondhangende jongeren' mee te begeleiden naar een (meer) georganiseerde vrijetijdsbesteding.

4. De samenwerking met andere bevoegdheidsniveaus

De ambities die de Vlaamse regering heeft bij het voeren van een Inburgeringsbeleid, hebben heel wat raakvlakken met bevoegdheden van de federale overheid. De federale overheid is bevoegd voor het verblijf en uitwijzing van vreemdelingen waaronder gezinshereniging en de problematiek van schijnhuwelijken, het spreidingsbeleid van asielzoekers, het tewerkstellingsbeleid, de leerplicht, de bescherming van de fysieke integriteit, het jeugdsanctierecht,... In al deze bevoegdheidsdomeinen moet de Vlaamse regering het overleg aangaan met de federale overheid, zodat door afstemming een coherent beleid kan gevoerd worden. De minister van Inburgering zal mede ijveren voor een doortastende en gerichte aanpak van problemen die zich stellen m.b.t. illegaliteit, concentratie van asielzoekers, niet-correcte toepassing van wetgeving en dergelijke meer.

Op internationaal vlak wenst de minister van Inburgering initiatieven op het vlak van inburgering aan te kaarten binnen de daartoe geëigende organen (Europese Commissie voor Migratie, Europese overlegstructuren, relevante commissies van de Verenigde Naties,...). Ook bilaterale samenwerkingsovereenkomsten rond het vraagstuk samenleven in diversiteit zullen worden opgestart of verdiept.

Slotheschouwing

De Vlaamse regering opteert duidelijk om van het inburgeringsbeleid en het samenleven in diversiteit een prioriteit te maken tijdens deze legislatuur en heeft een coherent inclusief gecoördineerd beleid voor ogen. Het huidige etnisch-culturele minderhedenbeleid gevoerd in het kader van het etnisch-cultureel minderhedendecreet vertoont een aantal structurele problemen, vooral wat betreft de coördinatie, opvolging en evaluatie van het beleid. De minister van Inburgering wenst dit bij te sturen. In dat kader zal onderzocht worden hoe men in een eventueel vernieuwd operationeel instrumentarium kan voorzien, om tot een nog meer inclusief en gecoördineerd beleid te komen. Ter ondersteuning van het beoogde beleid zal worden onderzocht hoe men kan komen tot een efficiëntere wijze van vergaring van cijfermateriaal.

Om tot een meer transparante en doeltreffende sector te komen is een evaluatie en stroomlijning van de diverse decreten (etnisch-cultureel minderhedendecreet, inburgeringsdecreet, decreet van huizen van het Nederlands,...) aangewezen. Op het terrein zijn de actoren en instanties met name de inburgeringsdiensten (onthaalbureaus), het Nederlands als Tweede Taal onderricht, de begeleiding naar de arbeidsmarkt toe, de integratiediensten en -centra,..., organisatorisch te veel versnipperd. Echter op alle niveau's dient zoveel mogelijk expertise te worden gebundeld, teneinde tot een krachtig coherent beleid te komen. Gezamenlijk overleg en samenwerking is een noodzakelijke voorwaarde voor een geïntegreerde samenwerking op het terrein.

Een stroomlijning en herschikking zal in de eerste plaats de eventueel bestaande overlappingsen trachten weg te werken, om te komen tot het meer efficiënt aanwenden van financiële, organisatorische en personele middelen. Dit zal gebeuren in overleg met de sector en de betrokken actoren op het terrein. Het verwezenlijken van het principe van de 'één-loketfunctie' is hierbij de doelstelling.

Het managen van diversiteit in de samenleving is een permanente opdracht die constant inspanningen vergt. We zijn er ons van bewust dat de bestaande samenlevingsproblemen niet van vandaag op morgen volledig opgelost kunnen worden. Dat is geen reden tot moedeloosheid, integendeel. We zijn er van overtuigd dat indien iedereen zijn verantwoordelijkheid opneemt positieve resultaten geboekt kunnen worden. De minister van Inburgering zal elke gelegenheid aangrijpen om te wijzen op die collectieve verantwoordelijkheid van de overheid (met op kop de lokale besturen), de sociale partners (werkgevers- en werknemersorganisaties), het verenigingsleven, de media alsook van alle Vlamingen (of die nu “oud” of “nieuw” zijn).

Marino KEULEN

Vlaams minister van Binnenlands Bestuur,
Stedenbeleid, Wonen en Inburgering
